

Fróðskaparsetrið eigur ikki at leggja navn til Menasfrágreiðing

Søgu- og Samfelagsdeildin á Fróðskaparsetrinum hevur onga ábyrgd av Menas-frágreiðingini, ið verður kunngjørd í næstum. Hon er ein avtala millum BP og Menas, og Fróðskaparsetrið er einans at meta sum ein undirveitari. Hetta sigur Jógvan Mørkøre, fyrrv. deildarleiðari á Setrinum

MENAS-FRÁGREIÐINGIN

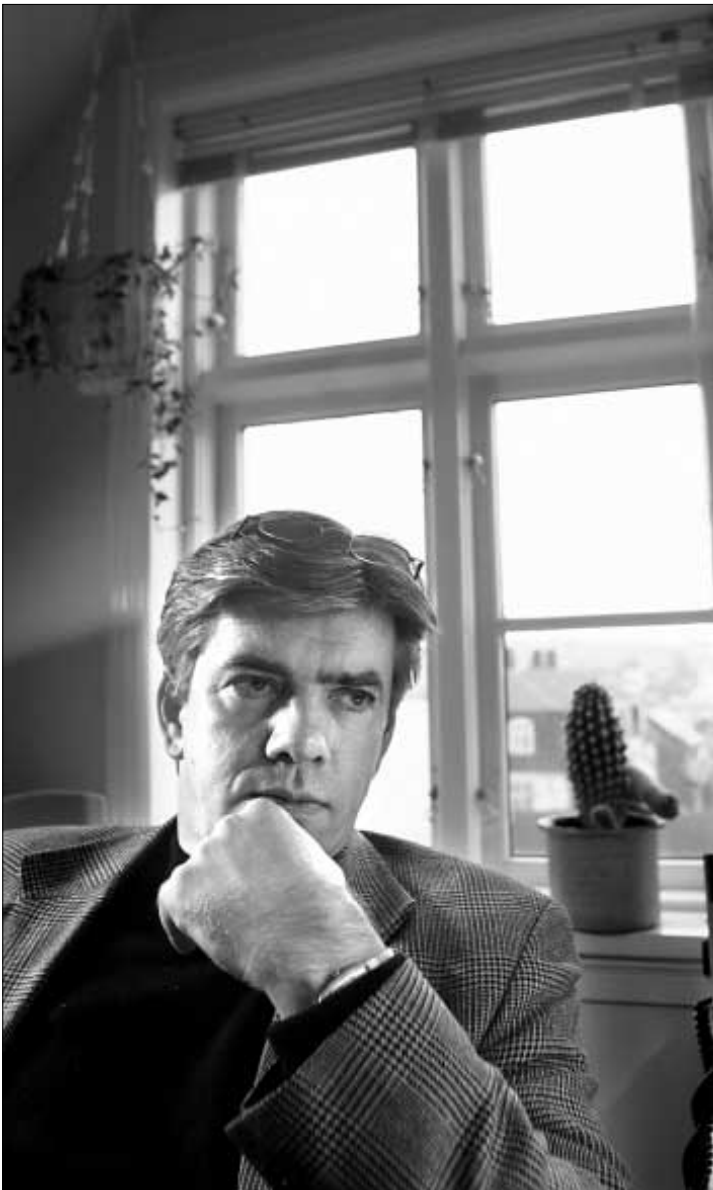
Jan Müller

Tað eru nú skjótt tvey ár síðani, at stig varð tikið at kanna samfelagsligu árinini av eini oljuvinnu. Tað var BP, ið tók hetta stig. Til at gera arbeiðið fekk BP ta bretska fyrirkoma MENAS. Síðani hevur eisini Fróðskaparsetrið verið knýtt at hesi verkætlan. Frágreiðingin frá Menas, er enn ikki almannakunngjørd í heilum líki. Ein partur varð lagdur fram á Oljuráðstevnunum í fjør. Tá varð kunngjørt, at frágreiðingin varð gjørd í samstarvi við Fróðskaparsetrið. Síðani tá hevur projektleiðarin fyrri føroyska partin av innihaldinum, Suni á Dalbø, funnist harðliga at bæði innihaldi og mannagongd í sambandi við frágreiðingina. M.a. hetta fekk herfyri tingmannin Finn Helmsdal at spyrja landsstýrismannin, Óla Holm, um tað er satt, at sáttmáli um vísindaliga arbeiðið í Menas málinum varð undirskrivað av oljufelag og útlendskari ráðgevari fyrirkoma, uttan at Fróðskaparsetrið var vitandi um tað? Hann spyr eisini, hvør hevur skrivað ritverkið, og hann spyr, um tað er rætt, at hetta ritverk – ella partar av tí – er á so lágum vísindaligum støði, at tað ikki er borðbart?

Fyrispurningarnir skulu svarast í næstum. Tað ljóðar, at Menas-frágreiðingin verður almannakunngjørd heilt skjótt. Hon er umsett til føroyskt.

Spell

Fyri at fáa loyst upp fyri málinum og fáa greiðu á ymsu ivasurningunum, ið hava tikið seg upp hava vit vent okkum til Jógvan Mørkøre, sum í dag starvast á Søgu- og Samfelagsdeildini á Fróðskaparsetrinum. Til 1. juli í fjør var hann leiðari á deildini og hevur hann tí fyri ein part

Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur heldur vit mugu læra av okkara mistøkum og hyggja frameftir

Mynd Jens K. Vang

kunnað fylgt málinum.

Jógvan Mørkøre heldur tað vera stórt spell, at ósemjur, stríð og møgular misskiljingar skulu hava tikið seg upp í hesum annars álvarsama og týðandi málinum, sum snýr seg um at gera okkara samfelag betri ført fyri at taka ímóti eini komandi oljuavbjóðing.

Fyri at slóða fyri, at mál-ið ikki endar í einum endaleysum eljustríði, ið kann skaða alt granskingarum-hvørvið í Føroyum langt út

í framtíðina, heldur hann tað vera rætt at greiða frá, hvat er hent í málinum.

Jógvan Mørkøre ger greitt, at Søgu- og samfelagsdeildin á Fróðskaparsetrinum hevur onga ábyrgd av tí frágreiðing, ið skjótt verður kunngjørd. Hon er ein avtala millum BP og Menas. Fróðskaparsetrið er at meta sum ein »subcontractor«, undirveitari, og tí var tað skeivt av Menas, ið hevði ábyrgdina av frágreiðingini, tá tað á Oljuráðstevnunum í fjør

segði, at Frágreiðingin er gjørd í samstarvi við Fróðskaparsetrið. Veruleikin er, at Menasfrágreiðingin er eitt úrslit av einum sáttmála millum BP og Menas, og tað er Menas, sum hevur gjørt eina frágreiðing sambært tí sáttmálanum.

Uppá fyrispurning hví tað hevur so stóran týðning fyrri Setrið ikki at verða mett sum sáttmálapartur í hesi frágreiðingini sigur Jógvan Mørkøre, at tað er einfalt tí, at Setrið ikki er sáttmálapartur, men hevur

gjørt nakrar ávisar uppgávur fyrri Menas.

Jógvan Mørkøre heldur tað er spell, at man ikki hevur spelt út í góðari tíð og sagt tingini, sum tey eru sum t.d. tá Menas fer bæði á fund við Oljumálastýrið og á ráðstevnu í Norðurlandahúsinum og leggur fram úrslit frá eini frágreiðing – sum um at Setrið og harvið Søgu- og samfelagsdeildin eigur ein part av tí og við beinleiðis tilvísing til eina røð av føroyingum, sum hvorki hava skrivað nakað í frágreiðingini, ongantíð hava sæð útkastið til frágreiðingina, hava ikki havt møguleika til at gera viðmerkingar og hava ikki so frægt sum fingið at vita, at tað verður lagt fram í Norðurlandahúsinum – uppafur minni spurdir eftir, hvat skal leggjast fram.

Jógvan Mørkøre heldur tað er umráðandi at fáa eitt orðaskifti um hesar spurningarnar, tí bert við størri opinleika kunnu vit beina fyrri stríði og ósemjum. Er nakað skeivt og óheppið farið fram, so ber eisini til at læra av tí. Hann visir í hesum sambandi til støðuna, ið tók seg upp, tá fyrstu oljufelagini komu hendavegin. Tá skuldu frágreiðingar og kanningar gerast innan náttúruvísindaligu fakini. Og har sóu vit just tað sama, sum nú hendir: at tað verður latið upp til útlendsk feløg, sum standa oljufelagunum nær, at gera slíkar kanningar. Og úrslitið var eisini hareftir. Hesar fyrstu frágreiðingarnar vóru ikki nóg góðar, tí man troytti ikki føroyska fakkunnleikan í nóg stóran mun. Har var eisini byrjað við ráðgevingarfeløgum. Tað var ein trupulleiki í byrjanini, til man fekk hetta skipað á ein rættan hátt innan fyrri GEM, og har føroyskir stovnar meira vóru tiknir við í arbeiðið.

Gongdin

Hvat er so søgan aftan fyrri handfaring og mannagongdini í sambandi við Menasfrágreiðingina? Jógvan Mørkøre visir á, oljufelagið BP setir seg í samband við rektaran og sigur, at tað kundi hugsað sær at brúkt pening uppá m.a. samfelagsvísindaliga gransking í sambandi við oljuavleiðingar. Rektarin setir seg í samband við Søgu- og samfelagsdeildina og spyr, um hon hevur okkurt uppskot til projekt. Hetta er tíðliga á vári í 2000. Tá hevði deildin ein

persón, sum arbeiðdi við projektum eitt nú fyrri fakfeløg, ALS osfr. Tað var Sune á Dalbø. Deildin ger eftir áheitanini og ger uppskot til projekt. Tað fer til rektaran, sum koyrir tað víðari til BP. Síðani ganga nakrir mánaðir. Tá fæst at vita, at BP er sinnað at koma á fund at umrøða hetta nærri. Fundur er á Føroyamálsdeildini, har Jógvan Mørkøre og Sune á Dalbø umrøða verkætlanina við rektaran og umboð fyrri BP. Tað lagna er, at har eru eisini fleiri umboð fyrri Menas, sum Jógvan Mørkøre sigur seg ongantíð hava høyrð um fyrr. A fundinum fáa teir at vita, at BP ynskir heldur at umrøða hetta projektuppskotið í einum størri høpi, ið Menas so skal gera saman við Setrinum.

Hetta arbeiðið skal byrja 1. september treytað av, at BP fær leitiloyvi. Tað skal vera liðugt um árskiftið. Menas skuldi koma við 5 granskarum, deils fólk frá Menas og fólk frá lærðum háskúllum. Teir hava longu tá uppskot til, hvat verkætlanin skal snúgva seg um og hvørji fólkini eru. Hetta er tí nakað, sum longu hevur koyrt millum Menas og BP. Tey á Setrinum høvdu einki fingið at vita um hesa verkætlan fyrri fundin sigur Jógvan Mørkøre.

Tørvandi kunning

– Er nakað skeivt í, at BP vil brúka eitt felag, ið tað kennir og hevur álit á og sum hevur royndir á økinum?

– Í hesi tilgongdini er lögdi, at man ikki kannar um hetta áðrenn, og tá tað visir seg, at talan er um eitt heilt annað projekt enn tað, ið man upprunaliga fór út við.

Jógvan Mørkøre heldur tað kortini ikki vera nakað skeivt í tí at brúka fólk aðrastaðni frá eisini, tí skal man hava vísindaliga gransking í Føroyum og menna førleika, verður tað ikki gjørt uttan við hjálp frá øðrum. Men spurningurin er, um tað er BP, ið skal avgera, hvør skal arbeiða saman við Setrinum, ella um tað skal vera Setrið sjálvt, sum stingur út í kortið!

Framhald á síðu 8

Framtíðin er eitt val

Vitan og gransking skulu hjálpa okkum at velja røttu framtíðina. Tí er umráðandi, at vit stinga út í kortið ein granskingarpolitikk, ið skal kunna útvega okkum neyðuga grundarlagið til tess. Hetta eiga vit sjálvi at gera men í samstarvi við útlendskar serfrøðingar heldur Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur

SAMFELAGS-GRANSKING

Jan Müller

Nú spurningurin um útbúgving og gransking í sambandi við oljuvinnuna hevur verið so nógv frammi, viðgongur Jógvan Mørkøre fyrrv. leiðari á Sögu- og samfelagsdeildini á Fróðskaparsetrinum, at teir á tí samfelagsvísindaliga fakøkinum eru á nok-unlunda sama stað, ið náttúruvísindin stóð fyri nørkrum árum síðani. Har hendi

Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur heldur vit mugu leggja nógv størri dent á samfelagsvísindaligu granskingina

Mynd Jens K. Vang

eisini tað, at oljufeløginu komu við sínum ráðgevaravinum og lat teir koyra

tingini. Funnist varð eisini at úrslitunum av fyrstu frágreiðingunum á náttúruvís-

indaliga økinum, har føroysku stovnarir ikki vórðu við ella í ov litlan mun. So

við og við varð tó komið fram til ein gagnligan arbeiðshátt gjøgnum GEM,

har man byggið samstarv á felags forstáls. Tað hevur so tikið nokur ár.

franhald av síðu 7

– Vil tú harvið siga, at mannagongdin hjá BP hevur verið skýv frá byrjan?

– Eg haldi, at intentióin frá BP at fara undir hesa kanningina var mikið reell. Men kanska hevur BP her blandað tvey ting saman. Teir hava samband við eitt felag, ið eitur Menas og sum ger uppgávur fyri teir, tá teir fara inn í nýggi øki at arbeiða. Spurningurin er, tá hvønn man skrivar og arbeiðir fyri! Er tað fyri føroyska almenningin ella er tað fyri BP og teirra áhugamál? Er tað eitt prospekt ella er tað gransking vit tosa um? Hetta hevur ikki ongan týðning fyri víðari gongdina, sigur Jógvan Mørkøre, sum tó onga orsök hevur til at halda, at BP hevði annað enn góðan vilja í hesum málinum. – Tað merkti eg longu frá byrjan. Men her eru sum sagt komin nokur ting í bland, ið eru orsøkin til nakrar trupulleikar, sum tó ikki eiga at forða fyri, at granskingaruppgávur í framtíðini kunnu gerast betri. Hetta er ein granskingaruppgáva, ið er neyðug fyri hetta samfelag – og so kann ein sjálvandi spyrja, hví BP skal taka stig til

slíka! Tað átti nevnliga at verið føroyingar sjálvir, sum tóku stig til hana. Tí havi eg onga orsök til at harta BP fyri at gera tað, sum vit ikki gera sjálvir.

Og vit venda aftur til fundin millum BP, Menas og Setrið og geva Jógvani orðið: – Har sita vit so yvir av hvørjum øðrum. Teir eru klárir við einum næstan skræddaralárum projekti, og vit verða spurdir, um Setrið kann stilla við 5 granskarum. Svarið er einfalt. Tað kunnu vit ikki. Teir eru ikki tókir. Eg sigi fyri mín part, at eg kann ikki gera meg leysan til tað. Men har var so Suni á Dalbø, ið hevði arbeiðt við projektum, og heitt verður á hann um at vera projektleiðari á føroysku síðuni, og at átaka sær at skipa eitt slag av teami.

Eg legði dent á, at hetta var ikki mín koppur av te. Men man kundi siggja tað sum eitt pilotprojekt, har man kundi vera við til at kortleggja, hvat er gjørt og ikki, og út frá tí kundu vit so royna at koma inn á nakrar PHD verkætlanir.

Setrið skuldi gera uppskot til sáttmála

Jógvan Mørkøre sigur annars, at teir høvdu onga or-

sök til út frá tí fundinum at meta, at BP ella Menas vildu misbrúka og villeiða teir. Avtalað varð at fara undir hetta frá 1. september. Teir fingu eisini at vita, at sáttmáli skuldi gerast. Luttakarnir fáa at vita, at sáttmálar eru komnir í ein fastan karm á Setrinum og liggja teir hjá seturskrivarinum. Hetta byggir á royndirnar við onnur oljufeløg, soleiðis at lögfrøðiligi og fíggarligi parturin liggur hjá seturskrivarinum, meðan tann fakliga ábyrgdin liggur hjá deildini. Hetta fingu øll at vita á fundinum. Tað verður so eisini avgjørt og stendur tað sum ein fundarniðurstøða, at seturskrivarin ger uppskot til sáttmála. Hetta fer síðani í fleiri umførum til Menas, tí alt samskipti skuldi ganga gjøgnum John Christensen, stjóra í Menas. Tað er so fyrst tá projektioð hevur koyrt í einar tveir mánaðir, at Jógvan Mørkøre munnliga fær at vita frá John Christensen, at BP hevði skrivað undir sáttmála við Menas í byrjan av september. Tað lagna er, at hvorki BP ella Menas hava kunnað Setrið um, at teir hava undirskrivað sáttmálan í byrjan av september, hóast avtalað varð at gerast skuldi ein felags trypartasáttmáli. Tað stendur

eisini í øllum uppskotum, sum fara frá seturskrivarinum til Menas.

– Eg skilji ikki hetta myrkaþelið hjá Menas og fyrri so vítt BP eisini, tá teir undirskriva sáttmála, eftir at tað á einum innleiðandi fundi hevur verið gjørt greitt frá Setursins síðu, at tað skal vera ein trypartasáttmáli, og at Setrið skal koma við uppskotinum.

Jógvan Mørkøre visir á, at Setrið tí ongar sáttmála-skyldur hevur sum so, tá man er at meta sum »sub-contractor«, annað enn at umsitja tvey 40.000 pundini, sum vóru eitt slag av fíggarætlan, tá skjótið varð settur á.

– Eg havi tí fyrri einum ári síðani sagt við Menas, at teir skulu ikki brúka navnið hjá Setrinum í frágreiðingini. Hetta havi eg eisini gjørt vart við í viðmerkingum mínum til ta frágreiðing og havi sæð. Tað skal tí ikki standa »in association« við Fróðskaparsetrið, sum tá avtornar kanska er minni involverað enn lærdir háskúlar í Bretlandi, ið hava latið franskarar til uppgávu-

na. Eg gjordi eisini vart við mína misnøgd við, at hetta kom at standa í tí frágreiðing, sum varð lögð fram á oljuráðstevnunni. Tað er púra óhoyrt, at man ger

slíkt. Vit eru undirleverandørar, sum hava latið data ol. og einki annað.

Sáttmálin, sum var í uppskoti og sum kom frá Setrinum, segði m.a., at fakliga ábyrgdin skuldi liggja hjá Sögu- og samfelagsdeildini. Hevði tað verið gjørt, hevði man eisini farið inn og og hugt at, hvussu man skuldi tryggja, at hetta varð væl frágreið. Sum t.d. vit hava gjørt við aðrar frágreiðingar eitt nú saman við Saga, har man hevði ein stýringsból. Tað var m.a. kanning í sambandi við seismikk og fiskivinnu.

Tað hevur so ikki verið gjørt í hesum forinum. Her hevur eingin sitið frá Fróðskaparsetrinum, ið hevur havt eitt avgerandi orð um, hvat kemur við og hvat ikki. Tann avgerðin hevur aleina ligið hjá Menas. Tað rætta hevði verið, kemur eitt oljufelag til Setrið, at tosað um, hvat Setrið kann, og hvat fólk er brúk fyrri uttanífrá.

Tá vit fara á fund er tað fyrri at umrøða tað uppskotið til projekt, ið vit eru bidnir um at gera. Tá vit koma á fundin sita teir við einum øðrum projekti, sum teir hava biðið eitt ráðgevarafelag gera. Vit fara av fundinum við tí í fatan, at hetta er eitt felags projekt hjá Menas og Fróðskapar-

setrinum, har vit skulu gera sáttmála, ein sáttmáli, ið ongantíð er gjørdur, og vit fáa so at vita, tá tað er farið í gongd, at vit eru at meta sum ein undirveitari í mun til Menas. So siga vit, at vit hava ongan sáttmála við BP, og í tann mun vit arbeiða fyri Menas, verður tað gjørt á tann hátt at goldið verður fyrri arbeiðar tímar til peningurin, tvey 40 túsund pundini, eru uppi. Tá Setrið ikki er sáttmála-partur og pliktað við einum sáttmála, ið greitt leggur ein part av tí fakligu ábyrgdini og stýringini av projektinum til Setrið, so eiga vit heldur ikki ábyrgdina.

Jógvan Mørkøre viðgongur, at Setrið hevur ikki sagt nógv væl frá, tá Menas fer út og umrøður hetta sum eitt felags projekt. Tá Setrið ikki hevur felags sáttmála við BP er tað ikki eitt felags projekt, so einfalt er tað. Men tað hevur ongantíð verið ætlanin at fara út í eitt stríð, tí endamálið er gott. Men tá tað ikki verður lurtað eftir okkum, so mugu vit tala at. Tað hava verið stórar vónir til hesa verkætlan. Fleiri hava sæð møguleikar at granska meira. Tí er tað syrgiligt, at tað skuldi ganga so.

Nú hann eygleiðir hesa tilgongdina og stöðuna í aktuella Menasmálinum undrar tað Jógvan Mørkøre, hví man skal fara íggjøgnum somu óhepnu gongd á tí samfelagsvísindaliga ókinum, og hann spyr, hví eitt oljufelag, ið kennir ta gongdina, ikki lærir av henni. Ivallest hava oljufeløgini verið fyri líknandi prosessum í øðrum londum og kundu at lært av teimum eisini.

Kunnu ikki bara vera fitt

Jógvan Mørkøre heldur seg eisini síggja ein paralell í tí, sum Gunvør Balle, stjóri í Pam Offshore førði fram á Oljuráðstevnu í fjør, at nú er nóg mikið við hesum fitta prátinum. Nú mugu vit koma til veruleikan, ið er, at feløgini brúka ikki forøyska ekspertisu, uttan tey eru noydd til tað. Og her er ikki so stórur munur, tá tað kemur til granskingina heldur. Einsvæl og eitt vinnulív dregur útlendingar til, tá profittur í hesum, dregur eisini granskingin, har tað skulu gerast kanningar og frágreiðingar, útlendingar, ráðgevingarfeløg og onnur henda vegin. Tey standa uppá spring, og nóg av teimum koma beinleiðis saman við oljufeløgnum, tí somu oljufeløg, ið vanligu brúka sínar vanligu samstarvspartnarar, tá tað snýr seg um vinnulív, gera tað eisini, tá tað kemur til granskingina.

Jógvan Mørkøre visir á, at eisini keikanturin hevur

nakað við hetta ókið at gera. – Man hevur sagt, at hetta kann bliva ein kodd. Vit skulu vera kappingarførir. Men tað er eingin grund til at vera so naivur at billa sær inn, at sjálvt um vit eru kappingarfør í vinnulívinum, so verður tann fyrítøkan tikin framum, sum er vanligur samstarvspartnari.

Samstarv

– So tú sóknast eftir keikantinum í granskingini eisini?

– Tá sagt verður, at vit skulu hava gransking í hesum landi, at vit skulu menna førleikan, at vit skulu hava gransking fyri føyroyingar og hetta samfelagið og ikki fyri oljufeløgini, so má tað vera nakað, ið er grundað á granskingarstovnar her á landi. Men sjálvandi vita vit ikki alt. Vit hava brúk fyri at samstarva við ekspertisu uttanífrá. Ikki minst av tí læru man hevur aðrastaðni.

Jógvan Mørkøre heldur tað hevur stóran týðning, at tað eru vit sjálvi, ið stýra og siga, hvussu gongdin skal vera. – Uttan so at vit seta krøvini til sáttmálar ol og tað eru vit, sum bestemma, so fara oljufeløgini so langt, sum tey sleppa. Og tað kann man ikki siga tey ring fyri, gera vit ikki okkara heimaarbeiði til fulnar.

Hann visir tó á, at myndugleikar sum eitt nú Oljumálastýrið hava víst seg at liva upp til hesi krøv. – Krøvinu frá Oljumálastýrinum eru vorðin meira av-

gjörd og beinrakin, og eisini vinnan er vorðin betri skipað. Tey eru komin langt ávegis við m.a. at hava lært av royndunum. Somuleiðis er man eisini komin langt innan náttúruvísindina. Nú manglar so samfelagsvísindaligi parturin, sum ikki minst hevur ein týðandi leiklut í framtíðar menningini.

Hetta er tó ikki nøkur einföld gongd. – Man roynir sjálvandi at vera fittur og vil sleppa undan at vera ov formalistiskur móttvegis útlendsku feløgnum. So eru tað pengarnir, ið fylgja við teimum, og sum vit hava brúk fyri, tá vit ikki fáa teir frá okkara egnu myndugleikum. Man roynir at fáa alt hetta at virka í einum góðum anda, uttan at skula hava skálkin aftanfyrri oyráð alla tíðina. Men stóri spurningurin er, hvør hevur ábyrgdina av tí gransking, sum stendur fyri framman.

Hava mist tíð

Jógvan Mørkøre heldur tað mest óhepna við Menasmálinum vera, at vit hava mist tíð. Hevði tað gingið væl, so høvdu PHD verkætlanir kanska verið í gongd. Men hann viðgongur, at tað ber heldur ikki til bara at siga, at tað eru oljufeløgini, ið skulu fígga støðiskanningar av hesum slag.

– Vit tosa um eina broyting av samfelagnum, ið fer fram í næstum. Hvor eigur tá uppgávuna at syrgja fyri, at man veit nóg nóg til at fáa eitt orðaskifti um hesa

broyting – politikararnir, einstakir borgarar ella vit øll? Tað eru væl fyrst og fremst vit føyroyingar sjálvir. Og tí ber ikki til, at man bara lítir á, at tað kemur av sær sjálvum frá oljufeløgnum.

Samfelagsfrøðingurin visir eisini til, at seinasta frágreiðingin frá Oljuráðleggingarnevndini leggur upp til hetta. Men frá føyroyskari síðu hevur man ikki gjørt nakað á hesum øki, og spurningurin er, hvar ábyrgdin liggur.

– Spurningurin um gransking er av týðningi fyri hetta samfelagið, og nóg av tí tosað verður um so sum árinskanningar, er í veruleikanum nakað, ið átti at verið komið uppá pláss við ella uttan olju. Hann visir á, at okkum torvar støðiskanningar (Baseline studies) av øllum samfelagnum.

– Nóg av tí vit eftirlýstu í sambandi við kreppuna var, at vit ikki kendu avleiðingarnar av kreppuni. Tá gjørdi fakfeløg kanningar av livikoronum. Tað var nakað, ið longu átti at verið gjørt. At vit í búskaparkreppum ikki hava búskapartøl, sum eru eftirfarandi, er heldur ikki nøktandi. Hetta er nakað vit hava staðfest oftani, og tað sama gera vit í dag. Hvar eru vit í dag, og hvar eru vit um 10 ár? Tað hevur nakað við at styrkja Hagstovu og granskingarumhvørvi, soleiðis at man leypandi kann fylgja við gongdini. Og so er tað hin uppgávan: at taka við læru av tí, sum er farið fram aðrastaðni.

Hyggja fram eftir

Vit spurdu Jógvan Mørkøre, um tað er rætt at finnaast at oljufeløgnum fyri at vilja fylla nøkur hol, sum vit ikki sjálvi hava megnað?

– Tí eri eg samdur í. Vit skulu heldur ikki gera BP til tann stóra skurkin í øllum hesum. Teir hava vent sær til Setrið og hava viljað givið pengar til eina verkætlan. Tað, sum síðani er hent, er keðiligt fyri BP, sum hevur fingið ringa umtalu og sama er við Setrinum. Tað er spell fyri allar partar. Tí ræður um ikki at hongja seg í smálitir og tað, sum farið er men læra av tí og hyggja fram eftir. Men fyritreytin er tann, at tað verður spælt við opnum kortum. Heldur siga støðiskanningar (Baseline studies) av øllum samfelagnum.

– Nóg av tí vit eftirlýstu í sambandi við kreppuna var, at vit ikki kendu avleiðingarnar av kreppuni. Tá gjørdi fakfeløg kanningar av livikoronum. Tað var nakað, ið longu átti at verið gjørt. At vit í búskaparkreppum ikki hava búskapartøl, sum eru eftirfarandi, er heldur ikki nøktandi. Hetta er nakað vit hava staðfest oftani, og tað sama gera vit í dag. Hvar eru vit í dag, og hvar eru vit um 10 ár? Tað hevur nakað við at styrkja Hagstovu og granskingarumhvørvi, soleiðis at man leypandi kann fylgja við gongdini. Og so er tað hin uppgávan: at taka við læru av tí, sum er farið fram aðrastaðni.

– Vit tosa í veruleikanum um tey val vit skulu gera í næstum, og sum koma at

ávirka bæði okkum og okkara eftirkomarar. Val sum – um vit skulu taka oljuna upp og byrja framleiðslu, hvussu hon skal stýrast osfr. Tað kann gerast uppá fleiri mátar. Man kann geva alt fritt sum í USA ella tú kanst gera tað sum í Norra, har staturin er við. Vit hava eisini royndir frá ymsum oygigasamfeløgum at hyggja til. So talan er um vitan og gransking, ið skal brúkast til at menna okkara egna samfelag uppá okkara egnu fortreytir.

Jógvan Mørkøre sigur – tá sannað verður, at hetta er spurningurin um eitt val – at tað er greitt, at fortreytin fyri at kunna velja er, at man veit, hvat er at velja millum. Tvs. at vit mugu kenna okkara egnu fortreytir og hetta samfelagið. Vit mugu eisini kenna til royndir aðrastaðni, soleiðis at man kann hugsa um teir møguleikar, ið eru. Politisku flokkarnir mugu eisini koma inn í myndina. Hvussu vilja teir, at hetta samfelagið skal umskapast næstu 5-10 árin.

Lesið eisini í morgin um týðningin framtíðar granskingin hevur fyri føyroyska samfelagið.

Frøðskaparseturið tørvar fólk og orku til at kunna fara meira miðvist undir granskingarverkætlanir
Mynd Jens K. Vang